

โรคพิษสุนัขบ้า (Rabies)

สถานการณ์โรคพิษสุนัขบ้าในประเทศไทย มีผู้เสียชีวิตจากโรคพิษสุนัขบ้าลดลงเป็นอย่างมาก จากจำนวนสูงสุดในปี พ.ศ. 2523 มีผู้เสียชีวิต 370 ราย และลดลงอย่างต่อเนื่องจนเหลือน้อยกว่า 10 รายต่อปีในช่วง 2 - 3 ปีที่ผ่านมา จากรายงานโรค (รง. 506) ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2552 - 2556 พบว่ามีผู้เสียชีวิตด้วยโรคพิษสุนัขบ้าจำนวน 24, 15, 8, 4 และ 7 ราย ตามลำดับ โดยในปี พ.ศ. 2557 สำนักระบาดวิทยาได้รับรายงานผู้ป่วย/ตายด้วยโรคพิษสุนัขบ้า จากบัตรรายงาน 506 จำนวน 6 ราย ลดลงจากปีที่แล้ว 1 ราย เป็นผู้ป่วยจากจังหวัดปราจีนบุรี สระแก้ว สุรินทร์ และสงขลา จังหวัดละ 1 ราย และฉะเชิงเทรา 2 ราย

ผู้ป่วย/ตาย เป็นเพศชาย 4 ราย เพศหญิง 2 ราย อยู่ในกลุ่มอายุ 45 - 54 ปี 2 ราย 55 - 64 ปี 2 ราย และช่วงอายุ 15 - 24 ปี และ 25 - 34 ปี พบกลุ่มละ 1 ราย

พบผู้ป่วย/ตายเป็นช่วง ๆ ระหว่างปี โดยพบในเดือน กุมภาพันธ์ มีนาคม พฤษภาคม กรกฎาคม สิงหาคม และตุลาคม เดือนละ 1 ราย

จากจำนวนผู้ป่วย/ตาย ทั้ง 6 ราย ได้รับเชื้อพิษสุนัขบ้าจากสุนัข 5 ราย แมว 1 ราย เป็นสัตว์มีเจ้าของ 3 ตัว ไม่มีเจ้าของ 1 ตัว และไม่ทราบประวัติสัตว์ 2 ตัว เป็นสัตว์ที่ไม่เคยได้รับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า 3 ตัว ไม่ทราบประวัติการได้รับวัคซีนแน่ชัด 2 ตัว และเป็นสัตว์ที่มีประวัติว่าเคยได้รับวัคซีนป้องกันโรคพิษสุนัขบ้า 1 ตัว

ลักษณะของการรับเชื้อ เป็นแผลฉีกขาดมีเลือดออก 3 ราย แผลหนังขาด 1 ราย แผลขีดข่วน 1 ราย และมีประวัติคลุกคลีแต่ไม่ทราบลักษณะแผล 1 ราย ตำแหน่งของบาดแผลที่ได้รับเชื้อ ได้แก่ นิ้วมือ ข้อมือ หรือฝ่ามือ 1 ราย น่อง หน้าแข้ง เข่า ขา สะโพก 2 ราย นิ้วเท้า ข้อเท้า ฝ่าเท้า 1 ราย และไม่ทราบตำแหน่งของบาดแผล 2 ราย ระยะฟักตัวของโรคเร็วที่สุด 1 เดือน นานที่สุด 7 เดือน โดยมีค่ามัธยฐาน (Median) 5.5 เดือน

จากผู้ป่วยเสียชีวิต 6 ราย ไม่มีรายใดได้รับการฉีดวัคซีนป้องกันโรคหลังจากได้รับเชื้อ

แนวโน้มอัตรา และจำนวนผู้ป่วย/ตาย ด้วยโรคพิษสุนัขบ้าค่อนข้างคงที่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 เป็นต้นมา โดยปัญหาสำคัญที่ทำให้จำนวนผู้ป่วย/ตายด้วยโรคพิษสุนัขบ้าไม่ลดลง ได้แก่

1. ผู้ป่วย/ตาย ละเลยไม่ใส่ใจต่อการฉีดวัคซีนป้องกัน

โรคพิษสุนัขบ้าหลังจากสัมผัสเชื้อเพราะคิดว่าไม่เป็นอะไร

2. ผู้ป่วย/ตาย ไม่ได้ล้างบาดแผลด้วยน้ำสะอาด หรือน้ำสบู่ หลังจากสัมผัสเชื้อ

3. ผู้ป่วยมีนิสัยชอบคลุกคลีกับสัตว์

จากการวิเคราะห์ข้อมูลย้อนหลัง 5 ปี พบว่าการเกิดโรคพิษสุนัขบ้าในคนมักเกิดในพื้นที่ซ้ำซาก ได้แก่ กรุงเทพมหานคร ปราจีนบุรี สระแก้ว และสุรินทร์

เพื่อที่จะทำให้บรรลุตามเป้าหมายในการกวาดล้างโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปจากประเทศไทยภายในปี พ.ศ. 2563 (ค.ศ. 2020) ตามคำเชิญชวนขององค์การอนามัยโลก (WHO) และองค์การเฝ้าระวังโรคระบาดสัตว์ระหว่างประเทศ (OIE) จึงต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างหลายหน่วยงาน เช่น หน่วยงานสาธารณสุข ปศุสัตว์ การปกครองส่วนท้องถิ่น และต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในการควบคุมป้องกันโรคพิษสุนัขบ้าด้วยแต่เนื่องจากเรายังคงพบโรคพิษสุนัขบ้าในสัตว์ทั่วประเทศอยู่ในขณะนี้ ดังนั้นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบคือ กระทรวงสาธารณสุข กรมปศุสัตว์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จะต้องร่วมมือกันอย่างใกล้ชิดมากขึ้นเพื่อกำจัดโรคพิษสุนัขบ้าให้หมดไปจากประเทศไทยให้ได้ภายในปี พ.ศ. 2563 ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

อนึ่ง ในปี พ.ศ. 2557 มีผู้ป่วยชาวพม่า 1 ราย ได้รับเชื้อจากประเทศพม่าจากการถูกกัดที่แขนขวาเป็นแผลลึกสามรอย และมีเลือดไหล และได้รับการรักษาเบื้องต้นที่ประเทศพม่าจนแสดงอาการแล้วจึงเข้ามารักษาที่คลินิกแห่งหนึ่งในประเทศไทย เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2557 เนื่องจากมีอาการไข้และปวดร้าวบริเวณแขน ขา โดยเฉพาะบริเวณที่ถูกกัดและเสียชีวิตที่โรงพยาบาลนครพิงค์ จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อวันที่ 8 กันยายน 2557 ผู้ป่วย/ตายนี้อาการเข้าได้กับนิยามของโรคพิษสุนัขบ้า แต่ไม่นับเป็นผู้ป่วยของประเทศไทยเนื่องจากรับเชื้อมาจากต่างประเทศ

ผู้เรียบเรียง

อรพิรุทธิ์ สกกระเศรณี สำนักโรคติดต่อทั่วไป

และ เสาวพักตร์ อึ้งจ้อ

บรรณาธิการวิชาการ

น.สพ. ประวิทย์ ชุมเกษียร, นพ.ภาสกร อัครเสวี